לגופיה אם כן נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב ודילמא ה"ק רחמנא אי קריב דם האידנא ניתאכיל [א] בשר האידנא ולמחר אי קריב דם למחר ניתאכיל בשר למחר וליומא אוחרא אם כן נימא קרא ביום הקריבו יאכל זבחו למה לי שמע מינה ביום שאתה זובח אתה מקריבו ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריבו: איתמר המחשב לאור שלישי חזקיה אמר כשר רבי יוחנן אמר פסול חזקיה אמר כשר דהא לא אינתיק לשריפה רבי יוחנן אמר פסול דהא אידחי ליה מאכילה האוכל לאור שלישי חזקיה אמר פטור דלא אינתיק לשריפה רבי יוחנן אמר חייב דהא אידחי ליה מאכילה תניא כוותיה דרבי יוחנן (א)קדשים הנאכלין ליום אחד (ב) מחשבין בדמן משתשקע החמה ובבשרן ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר קדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחת מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים [ב]: ת"ר יכול (א)יהו נאכלין לאור שלישי ודין הוא זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים מה זבחים הנאכלין ליום אחד לילה אחריהן אף זבחים הנאכלין לשני ימים לילה אחריהן תלמוד לומר [1]והנותר עד [ג] יום (ב)בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום אחד וזבחים נאכלין לשני ימים מה זבחים הנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה אף זבחים הנאכלין לשני ימים תיכף לאכילה שריפה ת"ל [2]ביום השלישי באש ישרף (ג)ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה: **מתני'** הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה (ד)ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד שינה באכילתן (ה)הבכור נאכל לכהנים והמעשר לכל אדם (ו)ונאכלין בכל העיר בכל מאכל (ג)לשני ימים ולילה אחד (ז)הפסח אינו נאכל אלא בלילה (ח)ואינו נאכל אלא עד חצות (ט)ואינו נאכל אלא למנויו (י)ואינו נאכל אלא צלי: **גמ'** מאן [ד] תנא אמר רב חסדא ר' יוסי הגלילי היא דתניא (ז)ר' יוסי הגלילי אומר [ה] חלבו לא נאמר אלא [3]חלבם דמו לא נאמר אלא דמם (ח)לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח כנגד היסוד מנא לן א"ר אליעזר [ו] אתיא זריקה זריקה מעולה

רש"י

לגופיה. ללמד זמן אכילת שלמים ביום זביחתו וממחרת: ה"ג **א"כ נימא קרא ביום זבחו יאכל הקריבו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב כו': דלמא הכי קאמר רחמנא כו'.** ה"ג **אם כן נימא קרא וביום** [ז] **הקריבו יאכל זבחו למה לי ש"מ ביום שאתה זובח אתה מקריב.** כך הגהתי מספרו של רבי: **ודלמא הכי קאמר רחמנא כו'.** דלא תלה רחמנא זמן אכילה בזביחה אלא בזריקה לאוכלו ביום זריקתו וממחרת: **המחשב לאור שלישי.** בשחיטת [ח] שלמים על מנת לאכול מן הבשר לאור שלישי ליל שני לזביחה [ט]: **כשר.** דלא הוי חוץ לזמנו: **דלא אינתיק ליה.** מזמנו לגמרי ולהיות זמן שריפתו עכשיו עד לפרא כדתני' לקמן בשמעתין: **האוכל לאור שלישי.** מבשר קרבן כשר: **פטור.** מקרבן שגגת נותר: **לא אינתיק לשריפה.** הלכך לאו נותר הוא: **מחשבין בדמן משתשקע החמה** [י]. אם שחט על מנת לזרוק דמן משתשקע החמה פיגול ובאכילת בשר ובהקטרת אימוריהם [יא] אם חישב בשחיטה על מנת לאכול מבשרן או להקטיר מאימוריהן משיעלה עמוד השחר פיגול דהיינו חוץ לזמן דידהו: ה"ג **והנאכלין לשני ימים ולילה אחד מחשבין בדמן משתשקע החמה ובאימורין משיעלה עמוד השחר ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים.** והיינו לאור שלישי כר' יוחנן. לענין דם ואימורין קדשי קדשים וקדשים קלים שוין דדם ואימורין לעולם קדשי קדשים הם: **לילה אחריהם.** דכתיב בתודה (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר [הא] כל הלילה נאכל אף כאן בשלמים תהא לילה אחר יום המחרת: **עד יום.** גבי אכילה כתיב בקדושים תהיו ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום בעוד שהוא יום תאכלנו: **יכול ישרף מיד.** לאור שלישי הואיל ועבר זמן אכילתו: **מה להלן.** בנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה שריפה דכתיב גבי מילואים (י) ואם יותר מבשר המילואים וגו' [יב] בצו את אהרן כתיב ובהאי קרא לא כתיב אכילה אלא שריפה ולהכי לא כתיב עד יום אלא ביום: **מתני' והמעשר.** מעשר בהמה: **מתנה אחת.** דלא כתיב בהו סביב אלא (ז) ואת דמם תזרוק כתיב בבכור והנך נמי מהכא [יג] ילפינן כדאמרינן בגמ': **כנגד היסוד.** במקום שיש יסוד תחתיו למעוטי מזרח ודרום: **שינה באכילתן.** אע"פ שהשוה הכתוב את מתן דמם שינה באכילתן זה מזה: **הבכור נאכל לכהנים.** כדכתיב ובשרם יהיה לך (במדבר יח): **והמעשר לכל אדם.** שלא מצינו [יד] לו בתורה שינתן לכהן: **ונאכלין בכל העיר בכל מאכל** גרס. ולא גרסי' לכל אדם דהא קתני בכור [טו] לכהנים: **בכל העיר.** כדכתיב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם (דברים יב) ותניא בספרי (ח) ר' עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב (א) בההוא קרא ובכורות בקרכם וצאנכם ומדלא קבע בהו מחיצה שמע מינה בכל העיר נאכלין: **לשני ימים ולילה אחד.** בבכור יליף לה בגמרא. מעשר לא ידענא מהיכא: **אלא בלילה.** כדכתיב בלילה הזה (שמות יב): **ואינו נאכל אלא עד חצות.** בגמ' יליף לה: **למנויו.** שנמנו בדמי לקיחתו כדכתיב לפי אכלו תכוסו (שם): **גמ' מאן תנא.** מעשר ופסח בזריקה [טז] מדמשוי מתן דמים בכור ומעשר ופסח דקתני שינה באכילתן מכלל דמתן דמים לא שינה ובבכור כתיב ואת דמם תזרוק [יז] (במדבר יח): **דמו לא נאמר.** אך בכור שור וגו' [שם]. אבל לר' ישמעאל (ט) פסח בשפיכה דנפקא ליה מתן דמים לפסח מודם זבחיך ישפך (דברים יב):

תוספות

אור לשלישי. גרס כמו אור לי"ד דלאור שלישי משמע לילה שאחר שלישי כמו לאור עיבורו דבשמעתא קמייתא דפסחים (דף ג:): **ת"ל עד יום.** פי' בקונטרס ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי בעוד שהוא יום תאכלנו וקשה דהנותר הפסיק הענין וה"ר חיים מפרש עד יום השלישי ולא יום השלישי בכלל א"כ אינו נאכל בליל שלישי: **ונאכלין בכל העיר.** פירש בקונטרס כדכתיב בפרשת ראה אנכי והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ותניא בספרי רבי עקיבא אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכתיב בההוא קרא ובכורות בקרכם וצאנכם ומדלא קבע בהו מחיצה שמע מינה דנאכלין בכל העיר ותימה גדול לפי' דהא כתיבי נמי התם [יח] חטאות ואשמות דבעו קלעים והכי תניא בספרי מעשרותיכם ר"ע אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה ותרומת ידכם אלו הביכורים כענין שנאמר ולקח הכהן הטנא מידך ובכורות זה הבכור בקרכם וצאנכם אלו חטאות ואשמות ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם [יט] אלו המחילה ויש [כ] לתמוה אמאי לא בעי בכור ומעשר מחילה כיון דכתיב בהו לפני ה' כמו שחיטה דדרשינן (לעיל דף לג.) לפני ה' בעזרה ועוד אמרינן בתמורה בסוף אלו קדשים (דף כא:) אם [כא] ללמוד על הבכור שנאכל לפנים (מן הקלעים) מן החומה אינו צריך שהרי כבר נאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו וא"כ ליבעי לפנים מן הקלעים כשחיטה ונראה דנפקא לן מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ובכורות בקרכם וצאנכם דמשמע בשעריך הוא דלא תוכל לאכול הא בירושלים אכול ומעשר בהמה גמר העברה העברה מבכור ומיהו קשה דבההוא קרא נמי הא כתיבי חטאות ואשמות כדדרשינן בפ' בתרא דמכות (דף יז.) בקרך וצאנך אלו חטאות ואשמות ונראה לפרש דנפקא לן מדמקשינן בגמ' לחזה ושוק של שלמים הנאכלין [כב] לשני ימים והוא הדין לענין שנאכלין בכל העיר ותודה ואיל נזיר ושלמים נפקא לן מקרא דחזה ושוק של מילואין: **לשני ימים.** פי' בקונט' בבכור יליף לה בגמ' מעשר לא ידענא מהיכא ושוב [כג] הגיה דיליף העברה העברה מבכור ותימה א"כ תפשוט מהכא לדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בגז"ש [כד] ולעיל (י) אמרינן דאינו חוזר ומלמד בגז"ש מדרבי יוחנן ונראה דמעשר יליף משלמים בבנין אב מה שלמים קדשים קלים אף מעשר קדשים קלים דבכור נמי הוה אתי משלמים אי לאו משום דמתנה לכהן וא"כ מעשר דלא הוי מתנה לכהן משלמים אתי: **הפסח אינו נאכל כו'.** תימה ליתני נמי דאינו נאכל אלא על מצות ומרורים ותירץ ה"ר חיים דלא חשיב אלא דבר שכנגדו בקדשים [כה] והוא חלוק מהם דשאר קדשים נאכלין ביום ובלילה עד [כו] היום ולכל אדם בכל מאכל ופסח אינו נאכל אלא בלילה עד חצות ולמנויו וצלי אי נמי לא תנא מצות ומרורים (י) דאין מעכבין א"כ לאו מצוה דגופיה [כז]:

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה י:
סה ב מיי' פרק י מהלכות מעה"ק הלכה ו:
סו ג מיי' פרק י"ט מהלכות פסה"מ הלכה ד:
סז ד מיי' פרק ה מהלכות מעה"ק הלכה יז:
סח ה מיי' פ"ט שם הלכה כה:
סט ו מיי' פ"י שם הלכה ה:
ע ז מיי' פ"ח מהלכות קרבן פסח הלכה א:
עא ח מיי' שם הל' (יד) [טו]:
עב ט מיי' שם פ"ב הלכה א:
עג י מיי' שם פ"ח הלכה ד:
א מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה ג

תורה אור השלם

1. בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ויקרא יט, ו
2. וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ויקרא ז, יז
3. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: במדבר יח, יז

מוסף רש"י

יכול יהו נאכלין לאור שלישי. לאור כניסתו של שלישי, ואשלמים קאי דכתיב בהו ביום זבחכם יאכל וממחרת, וצוה לשורפו לבוקרו של שלישי, יכול יהא נאכל ליל שלפניו: **זבחים נאכלין ליום אחד.** תודה, דכתיב ביום קרבנו יאכל, ושלמים נאכלים לשני ימים, מה להלן לילה אחר היום, דכתיב בגופיה דקרא לא יניח ממנו עד בוקר, הא כל הלילה אוכל, וכן פסח לא תותירו ממנו עד בוקר, אף כאן לילה אחר הימים הכתובים בה: **תלמוד לומר והנותר עד יום.** וממחרת והנותר עד יום, בעוד שהוא יום ממחרת אכול ולא משתחשך: **תיכף לאכילה שריפה.** כשכלה זמן אכילתו מתחיל זמן שריפתו, כדכתיב והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו: **אף כאן.** זמן אכילתו כלה ערבית כדאמר וישרף בלילה: **תלמוד לומר.** בצו את אהרן: **ביום השלישי באש ישרף.** כאן לא נאמר עד יום אלא ביום, משום דהאי קרא לא איירי בזמן אכילה אלא בשריפה להורות שביום הוא נשרף ולא בלילה, וקרא דלעיל בקדושים תהיו (פסחים ג.) **דמו לא נאמר.** בבכור כתיב אך בכור שור וגו': **אלא דמם.** אלמא אחריני נמי משתמעי: **לימד על בכור ומעשר ופסח.** שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן, וכתיב תזרוק ולא כ' תשפך (שם סד:):

שיטה מקובצת

ובבשרן משתשקע החמה של שני. פי' דאז הוי לילה דכל זמן שהוא יום כשר לאכילה כדקאמר בסמוך (ו)עד שהוא יום הוא נאכל. וקשה לפר"ת דעד צאת הכוכבים לא הוי לילה ולא בשקיעת החמה. ופר"ת דמשתשקע החמה דהכא היינו מסוף שקיעה והוא זמן צאת הכוכבים מדשני בלישניה דהכא קאמר משתשקע החמה ולעיל גבי דם קאמר בשקיעת החמה, ואע"ג דגם הכא גבי דם נקט נמי משתשקע החמה והוא ר"ל תחלת שקיעה כדפי' גבי דם, וי"ל דאגב דנקט משתשקע דמשמע סוף שקיעה גבי בשר נקטיה נמי להאי לישנא גבי דם. וא"ת והיאך נפסל דם במחשבת שקיעה והלא בעינן מקום [ו]זמן [כח] משולש לפסול גם בשר [ואימורים] ועדיין ליכא פסול לא באימורים ולא בבשר, וי"ל דהאי תנא לא בעי זמן משולש (מהר"פ): **ת"ל עד יום.** פ"ה גבי אכילה וכו'. וקשה שהרי כתיב והנותר בפסוק דהיינו שנפסל ונעשה נותר, וי"ל דהאי והנותר לא נפסל קאמר [כט] אלא נותר שלא אכלו ביום הראשון כמצוותו, דעיקר מצותו לאכלו ביום הראשון אע"פ שנאכלים (ליום ולילה) [לשני ימים] [ל] וכן נמי אשכחן שמיקרי נותר אף על פי שעדיין כשר הוא לאכילה דכתיב (ויקרא ז, טז) והנותר ממנו יאכל. ובפ"ק דפסחים [לא] פירשתי (תוס' מהר"פ): **ואי אתה שורפו בלילה.** וא"ת כיון דאצטריך קרא לומר דאין לשורפו ליל שלישי, מכלל דאינו נאכל בו בלילה, דאי נאכל פשיטא דאין לשורפו בלא קרא, [וא"כ אמאי אצטריך] קרא לעיל לומר דאינו נאכל ליל שלישי, וי"ל דאי לאו קרא למעוטי לילה משריפה הו"א למעוטי ליל רביעי. וא"ת ליל רביעי הוי אחר זמן שריפתו ואמרינן בפרק הערל (יבמות עג:) נותר שלא בזמנו אתה שורפו בין ביום ובין בלילה, וי"ל דאי הוה אמינא דנאכל ליל שלישי הו"א דליל רביעי חשיב שפיר זמן שריפתו, דכשם שבאכילה לילה אחר יום שלפניה, ה"ה לשריפה, והא דקאמר נותר שלא בזמנו אתה שורפו בין ביום ובין בלילה היינו ליל חמישי, קמ"ל (דעד) [מעד] יום דאינו נאכל ליל שלישי וא"כ מליל שלישי מתחיל זמן נותר והדיא ליל שלישי חשיבא נותר בזמנו ואי אתה שורפו בו בליל שלישי, אבל ליל רביעי חשיב שלא בזמנו [לא] כך נראה למורי: **ונאכלין בכל העיר כו'.** [פירש בקונטרס כו'] ודבר תימה כו' עד ונראה [ככתוב בתוד"ה ונאכלין] דנפקא לן בכור מהיקשא דתודה ומעשר מבנין אב דשלמים כמו לענין ב' ימים ושלמים ותודה נפקא לן דנאכלין בכל העיר משום דכתיב תאכלו במקום טהור כדדרשינן לעיל (נה.). ומאד תימה הוא אי אתי בהיקש לענין מקום אכילתן אמאי לא מפרש ליה תלמודא כמו לענין ב' ימים, אלא ודאי ש"מ דלענין מקום אכילתן לא הוצרך התלמוד לפרש דזיל קרי בי רב הוא כדפי' הקונטרס וליכא [למימר] דתלמודא

שיטה מקובצת (המשך)

נקט לפרש לענין ב' ימים וממילא שמעינן לענין לכל העיר, דאדרבה דהוי ליה לפרושי לענין בכל העיר השני קודם במשנה. לכך נראה לריב"א דאע"ג דקרא איירי לענין חטאות ואשמות לענין הבאת מקום מ"מ לענין אכילה לא איירי לגבי חטאות ואשמות, ותדע דהא גבי אכילה כתיב ואכלתם לפני ה' אתם וביתכם [לב] וביתכם דהיינו נשים, ואילו חטאות ואשמות אינן נאכלין אלא לזכרי כהונה (הגה"ה) [ס"א אלא ש"מ דלאכילה לא קאי אכולהו ולא נכתבו בהאי קרא חטאות ואשמות לענין מקום אכילה אלא לענין הבאת מקום שייחד להם בשעת איסור הבמות להביאם שמה בבית הבחירה, דלא נפקא לן מבחצר אהל מועד יאכלוה דה"א דהיינו דוקא כשנשחטה בעזרה אז תאכל בחצר אהל מועד אבל אם היה שוחטו בחוץ הייתי אומר דאינו צריך להביאו לאהל מועד לאכול שם, לכך נכתבו כאן חטאות ואשמות. ואל תתמה אם (לאו) האי ואכלתם לאו אכולהו ענייגא קאי דהכי נמי לא קאי אעולותיכם דעולה אין בה אכילה אבל קשה כו' (ע"כ הגה"ה). וקרא דהבאתם שמה איירי בשני דברים לענין הבאת מקום דכתיב אשר יבחר לאיסור במות ולענין אכילה דכתיב ואכלתם. מיהו קשה דהא כתיב גבי אכילה לפני ה' ואימא דהיינו העזרה דומיא דלפני ה' דלגבי שחיטה, וי"ל דשאני שחיטה דכתיב בה אהל מועד וא"כ לפני ה' דקאמר היינו העזרה אבל הכא לא כתיב אהל מועד (הר"פ ז"ל): **תוד"ה לשני ימים כו' ולעיל** אמרינן דאינו חוזר ומלמד בג"ש מדר' יוחנן. ועוד דלעיל אצטריך ודם זבחיך ישפך למתן דם פסח ומעשר, והשתא במעשר למה לי קרא תיפוק ליה מג"ש דהעברה העברה, אלא ודאי העברה לא ניתן לידרש לדברים הנוהגים לאחר שחיטתו אלא בדברים הנוהגים בחיותו. ונראה דמעשר ילפינן משלמים מה שלמים קדשים קלים כו' ונאכלים כו' אף מעשר כו', ולא מצי למיפרך כמו לעיל דבכור מתנה לכהן כו' (לשון מהר"פ):

מסורת הש"ס

א) פסחים ג. [ע"ש כמה שינויים] ת"כ צו פי"ב הי"ג, ב) עי' ירוש' שבת פ"ב ה"א, ג) ספרי קרח קיח, ירוש' מע"ש פ"א ה"א, ר"ה פ"א ה"א, קידושין פ"ב ה"ז., ד) לעיל לז. פסחים סד:, ה) עי' ספרי שם, ראה עח, ירוש' פסחים פ"ה ה"ו, ו) שמות כט לד, ז) במדבר יח יז, ח) ראה סח, ט) לעיל לז., י) מט, כ) עי' פסחים צה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל העיר וכו' וכתיב ג"כ בההוא קרא:

גליון הש"ס

גמ' מחשבין בדמן משתשקע החמה. עיין לעיל דף כט ע"א תוס' ד"ה למקום:

שינויי נוסחאות

א] צ"ל אכול וכן בסמוך (ש"מ). ובכתה"י ניתכול: ב] תיבת ימים נמחק. וכן ברש"י (כתה"י וש"מ): ג] עד יום עד יום הוא (כתה"י וד"ו). ועי' פי' ה"ר חיים בתוס'. ס"א יאכל עד יום עד יום כו' (ש"מ). ועי' דק"ס: ד] בכיר"א מאן תנא פסח בזריקה: ה] אומר דמו לא נאמר וכו' חלבו וכו' חלבם לימד כו' (*ש"מ). וכ"ה לעיל לז ע"א ובפסחים ג ע"א: ו] צ"ל אלעזר (כתה"י, שמכ"י והגר"ב): ז] צ"ל ביום (ש"מ וב"ש): ח] צ"ל חישב בשחיטת (*ש"מ): ט] בש"מ נוסף דהיינו ליל שמחרתו שלישי כמו אור לי"ד: י] החמה כלומר מחשבת חוץ לזמן זריקת דמן משתשקע החמה הוא אם שחט כו' (*ש"מ): יא] אימוריהם מחשבת חוץ לזמן שלהם ישנה משיעלה עמוד השחר אם חישב כו' (כי"פ). וכן בכי"י ובש"מ בשינויים קלים: יב] וגו' הס"ד ואח"כ מה"ד ביום השלישי וגו' בצו כו' (כתה"י וש"מ): יג] צ"ל מהתם (*ש"מ): יד] מצינו בכל התורה כולה שניתן לכהנים (כתה"י): טו] הבכור נאכל לכהנים (*ש"מ): טז] בזריקה שהשוה מתן דמי בכור כו' (ע"פ כתה"י ושמכ"י): יז] בש"מ נוסף ואיכא תנא דסבר לעיל דפסח ומעשר בשפיכה לכך בעי מאן תנא דסבר בזריקה (גירסת רש"י של מהר"פ): יח] התם בקרכם וצאנכם דהיינו חטאות (ש"מ): יט] אלקיכם במחיצה ויש כו' כצ"ל (ש"מ): כ] בצ"ק מגיה וגם יש: כא] לפניו בתמורה שם ליתא בסגנון זה. והצ"ק הגיה דכצ"ל ועוד דבתמורה בסוף אלו קדשים בא ללמד על הבכור שנאכל לפנים מן החומה משום שנאמר לפני כו'. ואמנם בספרי דברים פיס' קו איתא להך דרשא כלשון שבתוס': כב] צ"ל לענין שנאכלין (ב"ש): כג] ושוב פירש בתשובה דיליף כצ"ל (ש"מ): כד] בגז"ש למאן דאמר לקמן הימנו ודבר אחר הוי היקש (ש"מ וצ"ק עש"ב): כה] צ"ל בשאר קדשים (ש"מ): כו] בש"מ הגיה כל היום: כז] בש"מ נוסף ולא תנא אלא מצוה שבגוף הפסח: כח] עי' לעיל דף כט ע"א בתוס': כט] נ"א לא נותר נפסל קאמר (כי"ב וג'): ל] וכ"כ גם הרמב"ן בפ' החומש פ' צו על קרא ביום זבחכם (גליון): לא] נדפס בתוס' רבינו פרק שם דף ג ע"א עיי"ש ביתר ביאור: לב] צ"ל ובתיכם ובתיכם:

א)ועולה גופה מנלן דכתיב ¹אל יסוד מזבח העולה למד (א) על עולת חובה שטעונה יסוד אי מה להלן (ב) שתי מתנות שהן ארבע אף כאן שתי מתנות שהן ארבע אמר אביי למה לי למכתב ²סביב בעולה ³סביב בחטאת (ג) ג)הוו שני כתובין הבאין כאחד ג)וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר הוי אשם שלשה ושלשה ודאי אין מלמדין:

הבכור נאכל לכהנים (ד): ת"ר ד)מנין לבכור שנאכל לשני ימים ולילה שנאמר ⁴ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין ה)הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד וזו שאלה נשאלה לפני חכמים בכרם ביבנה בכור לכמה נאכל נענה ר"ט ואמר לשני ימים ולילה אחד היה שם תלמיד אחד שבא לבית המדרש לפני (ה) חכמים תחלה ור' יוסי הגלילי שמו אמר לו רבי מנין לך אמר לו בני שלמים קדשים קלים ובכור קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו רבי בכור מתנה לכהן וחטאת ואשם מתנה לכהן מה חטאת ואשם ליום ולילה אף בכור ליום ולילה אמר לו (ו) נדון דבר מ(תוך) דבר ונלמד דבר מ(תוך) דבר מה שלמים אין באין על חטא אף בכור אינו בא על חטא מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו רבי נדון דבר מדבר ילמד (ז) דבר מדבר חטאת ואשם מתנה לכהן (ח) ובכור מתנה לכהן מה חטאת ואשם אין באין בנדר ונדבה אף בכור אינו בנדר ונדבה מה חטאת ואשם נאכלין ליום (ט) אחד אף בכור נאכל ליום אחד קפץ ר"ע ונסתלק ר"ט אמר לו הרי הוא אומר ו)ובשרם יהיה לך (י) הקישן הכתוב לחזה ושוק של שלמים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד אמר לו (יא) היקשתו לחזה ושוק של שלמים ואני מקישו לחזה ושוק של תודה מה תודה נאכלת ליום ולילה אף בכור נאכל ליום ולילה אמר לו הרי הוא אומר ובשרם יהיה לך שאין ת"ל לך יהיה (יב) ומה ת"ל לך יהיה ז)הוסיף הכתוב הויה אחרת בבכור ח)וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להן ט)צאו ואמרו לו לר"ע (יג) טעיתה תודה מהיכן למדה משלמים [וכי] דבר הלמד בהיקש י)חוזר ומלמד בהיקש הא אין עליך לידון בלשון אחרון אלא בלשון ראשון ור' ישמעאל האי לך יהיה מאי עביד ליה כ)לימד על א)בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן ל)שלא מצינו בכל התורה ט ור"ע יליף ליה מבשרם חד תם וחד בעל מום ור' ישמעאל מבשרם דהנך בכורות קאמר במאי קמיפלגי מ"ס מ)הימנו ודבר אחר הוי היקש ומ"ס לא הוי היקש בשלמא למ"ד לא הוי היקש היינו דכתיב ⁵וכן יעשה לאהל מועד נ)כשם שמזה לפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר כך ב)מזה בהיכל וכשם שלפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר כך ג)מזה בהיכל אלא למ"ד הוי היקש מאי איכא למימר ס)מקומות הוא דגמרי מהדדי

ועולה גופה מנלן. כדי נסבה דהא מק"ו ילפינן לעיל בפירקין [דף נה.] והאי קרא לדרשא אחרינא אוקימנא וקילור דברים הוא (יד) דנקט לה מקרא דאי לאו ק"ו הוה ילפינן לה מינה: **אי מה כו' אף כאן.** דבכור (טו) זריקה זריקה מעולה ילפינן מה להלן ד' מתנות שתים שהן ארבע: **סביב בחטאת.** במילואים ע) ובעולה. פ) מסביב שמעינן ביה ד' מתנות שסובב (טז) בדמה רוחות המזבח: **אין מלמדין.** ואע"ג דהכא לאו בבנין אב אנו באין ללמוד אשמעינן אביי דשני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אפי' בג"ש אותו דבר שנכתב בשניהן: **ובשרם יהיה לך.** בבכור כתיב: **לחזה ושוק של שלמים.** ולקמיה פריך (יז) לשל תודה אקשינן: **בכרם.** ת"ח יושבין שורות (יח) ככרם כך מפורש בברכות ירושלמי צ): **שבא לבית המדרש תחלה.** היא היתה תחילת ביאתו לפניהם ביבנה: **וחטאת ואשם מתנה לכהן.** אבל שלמים לבעלים: **נדון דבר מדבר.** כלומר שכמותו ודומה לו: **אין באין על חטא.** כחטאת ואשם: **אינו בא בנדר ובנדבה.** לאפוקי שלמים דבאין בנדר ובנדבה: **ונסתלק.** נשתתק: **הקישו הכתוב.** ואין משיבין על ההיקש ק): **הוסיף לך הכתוב כו'.** כלומר מודה אני לדבריך שלחזה ושוק של תודה (יט) צריכין אנו להקישו דתפסת מועט תפסת מיהו מדהדר הכתוב בסיפיה דקרא לך יהיה דלא איצטריך דהא כתיב ברישיה יהיה לך הוסיף לו הכתוב הויה אחרת כמו זו הבאה לו בהיקש: ה"ג **וכשנאמרו דברים לפני ר' ישמעאל אמר להם לאו ואמרו לו לר"ע טעית תודה מהיכן למדה משלמים ודבר** (כ) **הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אין עליך כו'.** טעיתה במה שחזרת בך מהיקש שלמים ואתה מקישו לתודה דלא למדו הכתוב אלא משלמים דאי מתודה חזה ושוק לא כתיב בה אלא מדאיתקש תודה לשלמים נפקא לן בה חזה ושוק בת"כ ר) דתניא לפי שיצאה תודה לידון בדבר החדש שטעונה לחם יכול אין לך בה אלא חידושה ת"ל ש) תורת זבח השלמים אם על תודה מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף תודה כו' (כא): **ודבר הלמד בהיקש יחזור** (כב) **וילמד על הבכור בהיקש.** ליאכל ליום ולילה: **אין עליך לדונו בלשון אחרון.** להקישה לחזה ושוק של תודה: **אלא בלשון ראשון.** לשל שלמים: **שלא מצינו.** ללמדו בכל התורה כולה אלא מכאן: **דהנך בכורות.** בכור שור בכור כשב בכור עז (כג) וכל לשון רבים דקרא עלייהו קאי לר' ישמעאל וה"נ אמרינן גבי ואת דמם ואת חלבם לר' ישמעאל בפרק ב"ש (לעיל לז.): **במאי קמיפלגי.** רבי ישמעאל ור"ע דע"כ אין היקש חוזר מלמד בהיקש ור"ע מ"ט גמיר לה: **הימנו ודבר אחר.** ° אכילת חזה ושוק של תודה ליום ולילה הימנו ודבר אחר העמידוה קצת המלמד (כד) כתב בה דכתיב בתודה יום ולילה וקצת היא למדה ממקום אחר (כה) מאי היא חזה ושוק דלא כתיב בה: **רבי ישמעאל סבר היקש הוא.** נמצא (כו) מה שחזה ושוק נאכלין ליום ולילה מן ההיקש למד. ור"ע סבר הואיל ויום ולילה בתודה כתיב אע"ג דחזה ושוק למדה בהיקש לא הויא זמן אכילת חזה ושוק של תודה דבר הלמד בהיקש: **כשם שמזה לפני ולפנים כו'.** ולפני ולפנים גופיה אחת למעלה ושבע למטה בפר ושעיר בהימנו ודבר אחר גמר (כז) דבפנים למעלה בפר לא כתיב ביה מניינא דכתיב (ויקרא טז) והזה באצבעו על פני הכפרת וקדמה (כח) ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (כט) ושבע למטה הוא דכתיבא ביה ובשעיר חטאת למעלה הוא דכתיבא והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת [שם] אותו חדא משמע (ל) ולפני הכפרת לא כתיב שבע וגמירי להו בהיקשא מהדדי דכתיב [שם] ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר אלמא עבודת פר ושעיר בפנים בהימנו ודבר אחר ילפינן דמקצת עבודה (לא) כל אחד כתובה בו ומקצתה למד מחבירו והדר מיגמר היכל מפנים בהיקשא דכן יעשה לאוהל מועד [שם] אלמא הימנו ודבר אחר לא כהיקשא חשיב לה: **אלא למ"ד הוי היקש.** היכי הדר היכל וגמר מיניה בהיקשא: **מקומות הוא דגמירי מהדדי.** ואין זה (לב) חוזר ומלמד בהיקש דבהיקש קמא איתקוש בהמות ובהיקשא בתרא מקומות איתקוש אבל גבי תודה ובכור (לג) חזה ושוק של תודה הוקשה לבכור והיא עצמה למידה משלמים בהיקש:

למה לי למכתב סביב בעולה סביב בחטאת הוו שני כתובים. סביב (לד) בעולה איצטריך לכדאמר לעיל [נג:] יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב אלא סביב דחטאת קאמר ל"ל דארבע קרנות כתיב ביה (לה) ומיהו לרבי ישמעאל קשה דאיצטריך לגזירה שוה דיליף מיניה פיסוק ד' מתנות בעולה כדאמר לעיל ועוד למ"ד לעיל [שם] בחטאת נותן אמה אילך ואמה אילך איצטריך בחטאת סביב לגופיה שלא תאמר דסגי בשתי מתנות ברוחב (לו) אחת בשתי קרנות ושמא סביב דעולה הוא דמייתי (לז) דטובא סביב כתיב בעולה בפרשת ויקרא ועוד דעולה אתיא זריקה זריקה משלמים: **ואני מקישו לחזה ושוק של תודה.** משום דלחומרא מקשינן: **וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.** תימה ונקשיה לחזה ושוק של איל נזיר דכתיב בהדיא ונאכל ליום ולילה כדמרבינן לעיל בפ"ק (לח) (דף ז) ובפרק כל הפסולין (דף לו.) וכ"ת דהאי דמרבינן מבשר זבח תודת שלמיו חשיב הקישא א"כ היכי יליף לה לעיל מחטאת ואשם דילפינן (לט) מההוא קרא ולעיל (דף נ.) איבעיא לן אי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב ולא איפשיטא ויש לומר דמסתברא לאקושי לתודה (מ) שנוהגת בכל בהמה בבכור (מא) ולא לאיל נזיר דאינו נוהג אלא באיל א"נ בשוק (מב) הימין כתב ותודה ילפי' משלמים דכתיב בהו ימין אבל איל נזיר לא כתיב ביה ימין:

ה"ג

משמע ושבע למטה לא כתיב מנינן וגמירי (כי"י) וכעי"ז בכי"פ. נ"א ושבע למטה לא כתיב וגמירי (ש"מ): לא] ל"ל עבודת (כי"פ): לב] זה קרוי חוזר (*ש"מ): לג] ובבכור בכור הוקש לחזה ושוק של תודה והיא עצמה כו' כל"ל (ח"נ): לד] גי' שמכ"י נראה דאסביב דעולה לא קאי דאיצטריך לאתויי לכדאמר לעיל כו': לה] ביה ואם אינו ענין לגופיה תניהו ענין לעולה והוי ב' סביב כתובים בעולה ואין מלמדין ומיהו כו' (שמכ"י): לו] ל"ל ברוחב (צ"ק ד"ו). ועי' טה"ק. וגי' שמכ"י ברוחב אמה: לז] גי' ל"ק דמייתר: לח] בפ"ק נמחק ול"ל בפרק כל הפסולין (ש"מ וצ"ק): טל] דילפינן נמי כל"ל (צ"ק): מ] הנלי"ב במ"ש גורס לשלמים: מא] ל"ל כבכור (ש"מ וצ"ק): מב] כשוק הימין כתב בבכור ותודה כו' (צ"ק): מג] תיבות לפירוש רבינו חיים דהכא ודבסמוך ל"י לייסבס. ע' לעיל נג ע"ב בתוס' ד"ה תן ודו"ק: מד] אולי ל"ל דבכור ומעשר ופסח טעונין מתן דמים ואימורין ככל הקרבנות כו' (גליון): מה] ועי' באורך ביאור לקמן בקטע המתחיל תוד"ה למה לי:

עין משפט נר מצוה

עד ב ג מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה יב ופ"ג מהלכות עיה"כ הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד, ז
2. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א, ה
3. וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיְחַטֵּא אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַדָּם יָצַק אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיְקַדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו: ויקרא ח, טו
4. וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ יִהְיֶה: במדבר יח, יח
5. וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם: ויקרא טז, טז

מוסף רש"י

אל יסוד מזבח העולה. גבי חטאת נשיא כתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העולה, והו"ל למכתב אל יסוד המזבח, למה לי דכתיב מזבח העולה, אלא הכי קאמר אל יסוד מזבח תעשה העולה (פסחים סה.) **שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (קדושין כד.). מדהדר כתביה לאידך ולא ילפא מחבריה ש"מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.) **ובשרם יהיה לך.** כחזה התנופה, בבכור מישתעי בסדר ויקח קרח (בכורות כז:) **הוסיף לך הכתוב הויה אחרת בבכור.** שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה (במדבר יח יח) **שלא מצינו בכל התורה.** שלא מצינו מקרא אחר בכל התורה כולה. ודמן וחלבן ליכא לאוקמי בחד בכור, דבעל מום לא קרב (לעיל לז:) **שלא מצינו בכל התורה.** שיתנו לכהן, אלא מרבויא דהאי לך יהיה נפקא (בכורות כח.): **כשם שמזה לפני ולפנים כו'.** היקש הראשון לאו היקש הוא, שהרי בין בפר בין בשעיר כתיב מעלה ומטה, ולא הוצרכו ללמוד זה מזה אלא את המנין, הלכך כל חד וחד מעצמו למד מקצת ודבר אחר מסייעו במקצת ואין זה למד בהיקש. והיכי דמי היקש שאין חוזר ומלמד בהיקש, כגון אם לא נאמר למטה בשעיר כלל או למעלה בפר לא נאמר כלל ולמדו הבהמות זו מזו בהיקש היינו היקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש: **מקומות הוא דגמרי מהדדי.** אין זה היקש הלמד מן ההיקש, שהרי בהיקש הראשון למדו בהמות זו מזו, ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר, ובהיקש השני לא הוקש שום דבר לאחת מן הבהמות ללמוד ממנה מה שלמדה בהיקש מחברתה, אלא המקומות הוקשו זה לזה, וכן יעשה לאהל מועד כאשר כפר על הקודש, והקודש לא למד כלום מתחלה בהיקש אלא הפר הוקש לשעיר והשעיר לפר במתנות הקודש (יומא נז.):

ליקוטים

מקומות הוא דגמרי מהדדי. כלומר ההיכל גמר מקדש הקדשים, כך כתיב וכפר על הקדש זה קדש הקדשים, וכן יעשה לאהל מועד זה ההיכל (ר"ח יומא נז.).

שיטה מקובצת

דכתיב אל יסוד כו'. פ"ה דכדי נסבא כו'. היינו לשיטתו דלעיל, (דף נג.) אבל לפי' ריב"א אתי שפיר (ואע"ג) [דאע"ג] דאוקימנא לעיל בשירים בעולה לפי' רבינו חיים (מג) מ"מ [קאי נמי] בתחלת עולה דהוא פשטיה דקרא לפי' ריב"א ולפירוש רבינו חיים. וא"ת אכתי תחלת דמים דכל הקרבנות כנגד היסוד מנלן לפי' רבינו חיים דלא [אתא] קרא דאל יסוד העולה רק בעולה, וי"ל דילפינן להו נמי בג"ש דזריקה זריקה מעולה כמו בכור ומעשר ה"ה נמי לכל הקרבנות אלא משום דהוי קבעי על הבכור, אי נמי לאחר שפי' (מד) כל הקרבנות קבעי הכא כנגד היסוד מנלן ומדם ובחיך ישפך לומר דהם בשפיכה, שהם כנגד היסוד מנליה, כיון דלא שייך ג"ש דזריקה זריקה. ואין סברא לומר דפליג בהא דהא לא אשכחן שום תנא דפליג אלא בשפיכה אבל כנגד היסוד לא אשכחן שום תנא דפליג, ועוד דמתני' דקתני כנגד היסוד מסברא אתי ככולי עלמא. ותירץ ריב"א דיסוד גופיה נפקא מישפך דלשון שפיכה משמע ששופך על גבי דבר אחר והיינו על גבי היסוד דהיינו דבר חלוק, אבל מאן דיליף להו מאת דמם תזרוק לא הוי ידעינן כנגד היסוד אלא מג"ש דזריקה (תו' מהר"פ): **למה לי למכתב סביב בעולה כו'.** תימה והלא אינם שוין דעולה היינו ב' מתנות כו' ועוד דהיא למטה וחטאת למעלה אלא אחטאת קאמר כו' [ככתוב בתוד"ה למה לי] (לשון מהר"פ): **אשם שלשה.** תימה דלא מצינו למילף אשם מעולה דאיכא למיפרך מה לעולה שכן כליל, וי"ל דבאשם נמי כתיב זריקה וילפינן בג"ש מעולה שטעונה יסוד לתחלת דמו. וה"ה דהוה מצי למימר הוי שלמים ג' כתובים הבאים כאחד דנאמר בהם זריקה וסביב: **וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.** וא"ת ולילף בכור בהיקישא דחזה ושוק דאיל נזיר דכתיב בגופיה זמן אכילתו כדדרשינן מזבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעיל (דף לו.), וליכא למימר דגם זה חשיב היקש דאיתקש לתודה ואע"ג דאיכא ייתורא דא"כ חטאת ואשם נמי לא נפקא לן אלא מהאי קרא, וכיון דחשיב היקש היכי ילפינן בכור לעיל מבנין אב דחטאת ואשם והלא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב, ולעיל (דף נ.) לא איפשטא לן, וי"ל דמחזה ושוק דאיל נזיר לא מצי יליף משום דהתם יש זרוע בשלה שגם היא מתנה לכהן ובהאי קרא דבכור לא כתיב כי אם חזה ושוק דמשמע דמקיש בכור לחזה ושוק גרידי דליכא בהדיה דבר אחר שיהא מתנה לכהן (לשון מהר"פ): **מקומות הוא דגמרי מהדדי.** דבהיקש קמא איתקש פר ושעיר, ובהיקש בתרא אקשינן היכל לבין הבדים, הלכך היקישא בתרא לא הוי מעין היקישא קמא: תוד"ה למה לי וכו'. (בסה"ד) ושמא סביב דעולה הוא דמייתי דטובא סביב כתיב בעולה בפ' ויקרא. ולכך חשיב חטאת ועולה ב' כתובים אע"ג דלאים שוין, דסביב דעולה היינו ב' מתנות שהן ד', ובחטאת ד' קרנות, ועוד דעולה למטה וחטאת למעלה. ומורי אמר דאם היה רשאי להגיה הספרים במקום חטאת שלמים אתי שפיר דתרוייהו שוין (תו' מהר"פ):

מסורת הש"ס

א) [פסחים סה. ע"ש], ב) [עי' תו' פסחים סד: ד"ה אתיא], ג) [קידושין כד. וש"נ], ד) לעיל נו ד"ה לשני ע"ש, ה) ספרי קרח קיח, ועי' ראה קכה, ו) [בכורות כז:], ז) [שם כח.] ירוש' מע"ש פ"א ה"א, קידושין פ"ב ה"ז, ח) עי' ספרי קרח שם, ט) [יומא עה: ע"ש] בכורות כ., י) [לעיל מט: וש"נ], כ) [לעיל לז: בכורות כח.], ל) [שבת פג: וש"נ], מ) [יומא נז. מנחות עח.], נ) [יומא נו:], ס) [שם נז.], ע) ויקרא ח טו, פ) עי' תו' קידושין לד ד"ה ה"א ותו' פסחים סד, צ) פ"ד ה"א, תענית פ"ד ה"א, ק) ב"ק סג קו מנחות פב, ר) צו פרש' ו' ה"ה, ש) לעיל נ.,

גליון הש"ס

[גמ' ור"ע יליף ליה מבשרם וכו'. עי' לעיל דף לז ע"א בתוס' ד"ה תרי תנאי וכו' בסופו: רש"י ד"ה הימנו ודבר אחר אכילת חזה ושוק של תודה וכו'. עי' יומא דף כג ע"ב בתוס' ד"ה ילבש וכו']:

שינויי נוסחאות

א] למד על עולת חובה שטעונה יסוד נמחק (ש"מ, ב"ש ופרי"ד): ב] להלן ארבע מתנות אף כאן ארבע מתנות אמר (*ש"מ, וכ"ה ברש"י): ג] נ"א בשלמים (כי"צ). ועי' ש"מ בשם תוס' מהר"ף שכתב ומורי אמר דאם הי' רשאי להגיה הספרים במקום חטאת שלמים א"ש: ד] לכהנים כו' (כי"צ): ה] תיבות לפני חכמים נמחק (ש"מ): ו] אמר לו בני נדון דבר מדבר ונלמד דבר מדבר שלמים קדשים קלים ואין באין על חטא ובכור קדשים קלים ואינו בא על חטא (*ש"מ): ז] ל"ל ונלמד (כתה"י וש"מ): ח] לכהן ואינם באים בנדר ונדבה ובכור מתנה לכהן ואין בא בנדר ונדבה מה חטאת ואשם נאכלין וכו' (ש"מ וב"ש). ובכתה"י ליתא כאן כלל הך דמתנה לכהן: ט] ליום ולילה כל"ל. וכן בסמוך (כתה"י וב"ש): י] לך כחזה התנופה וכשוק הימין הקישו (כי"צ): יא] לו רבי הקשתו (כי"צ). נ"א אתה הקשתו (ש"מ): יב] ל"ל יהיה לך וכן בסמוך (כי"צ): יג] בקלת כת"י עקיבא. ובש"מ לעקיבא וכן ברש"י. ועי' דק"ס: יד] הוא דנסיב לה תלמודא מהכא כלומר אי לאו כו' (כתה"י ושמכ"י): טו] ל"ל כיון דבבכור (*צ"ק): טז] שיסבב בדמה ארבע רוחות המזבח (*ש"מ): יז] פריך דילמא לחזה ושוק של תודה אקשיה (*ש"מ): יח] ל"ל שורות שורות (כתה"י וד"ו): יט] תודה הוקש דתפסת כל"ל והשאר נמחק (ש"מ וכתה"י): כ] ל"ל דבר (*ש"מ): כא] כו' ודבר הל"א (שמכ"י): כב] נ"א האיך חוזר ומלמד בהיקש על הבכור ליאכל (ע"פ כתה"י וש"מ): כג] עז דכתיבי בקרא וכל כו' (*ש"מ): כד] התלמוד (כתה"י וד"ו). וכן בל"ק, ופי' קלת הלימוד. [ובס בל"ק גרס הוא במקום העמידוה]: כה] אחר דלא כתיב בה חזה ושוק כל"ל והס"ד (*ש"מ): כו] נמצאת אכילת חזה ושוק של תודה ליום ולילה למידה בהיקש הילכך אינה חוזרת ומלמדת בהיקש כל"ל והס"ד. ומה"ד ור"ע (כתה"י וכעי"ז בש"מ): כז] גמר דלמעלה בפר כו' (ש"מ): כח] ל"ל קדמה (כתה"י וד"ו): כט] פעמים שבע למטה הוא דכתיבא ביה דלפני' זה הוא למטה, ובשעיר אחת למעלה הוא דכתיבא דכתיב והזה (ע"פ כתה"י וש"מ): ל] משמע ולמטה לא כתב שבע וגמירי כו' (ב"ש, כי"ב וג'). נ"א

ואיבעית אימא חוץ מפנים בחדא זימנא גמיר. פירש בקונטרס דכולה מילתא דהיכל בעי למילף מפנים ואידי דניתן היקש לדרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרוש [ב] ולמד בנת אחת אף הלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש לדרש נמי אם איינו צריכין ללמוד לגבור תנופת חזה ושוק וזמן אכילה והוקש בכור לתודה עצמה ללמוד שתיהן ממנה מתוך שתודה מלמדת עליו זמן אכילה דכתיב בה מלמדת עליו נמי חזה ושוק שלמדתו בהיקש משלמים אבל עכשיו שלא הוקש לתודה אלא לחזה ושוק וללמוד [א] ממנו זמן אכילה לבדו אם אתה אומר לחזה ושוק של תודה הקישו הכתוב [גב] בו עצמו לא למדו בתודה אלא בהיקש ע"כ לשון הקונט' וקשה לפירושו מהא דאמר לעיל (דף מט:) דיותרת ושתי הכליות דעבודת כוכבים הוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש אע"ג דכתיבא [גג] ההיא היקשא לדברים דכתיבי בפר העלם גופיה כגון הזאות וכמה דברים ולא אמרי' בחד זימנא גמיר ועוד אמרי' לעיל (דף נה.) דלא ילפינן זבחי שלמי ציבור לנפון מחטאת משום דהוי דבר הבא בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש אף על גב דגריכא ההיא [גד] וילפינן בהיקשא [דנאכל לזכרי כהונה] [ד] ותי' ר"י דמאחת למעלה דכתיב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר דהכי [הא] משמע וכן יעשה בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן בשבע [בו] למטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן (בין) בחוץ בין בפר [בין] בשעיר כלומר בכל הבהמות ורבינו חננאל פירש בפרק הוליאו לו (יומא נז.) בחדא זימנא גמיר דכי [בז] גמרינן שיהיו כל עשיותיו שוות בין בפנים בין בחוץ שכל הזאות שיעשו מהם בכל מקום שיהיו שוות ואית ספרים דגרסי חוץ ופנים בחד זימנא גמר [ו] : **היינו דכתיב ממושבותיכם תביאו.** שתי הלחם כתיב וילפינן מינה חלות חמץ לתודה [בח] דמה כאן בשתי הלחם עשרון לחלה אף כאן חמץ שבתודה עשרון לחלה ומנין חלות שבתודה ילפינן דהוו עשר בג"ש דתרומה תרומה מתרומת מעשר אלמא איכא י' עשרונות לי' חלות של חמץ והדר ילפינן [בט] מיניה מחמץ דכנגד חמץ הבא מצה והוו להו י' עשרונות לג' מינים של מצה דהיינו [ז] ג' עשרון ושליש לכל מין חלה וחלה של מצה ואע"ג דמנין של חלות נאו בגופיה דחמץ כתיב חשיב ליה [לא] בחמץ כדפירש בקונטרס [ה] משום דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש ח"ג משום דתרומת מעשר חולין הוא א"ג משום דפריך בפ' התודה (מנחות עז:) ואימא ב' עשרונות ותו לא כשתי הלחם וקאמר ת"ל תהיינה וגרסי' התם מאי תלמודא אמר ר' יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב [לב] עשרה עשרונות דבר הכתוב ומריבוי ב' יודין דרשם דחד יו"ד יתיר משמע עשרה ומסתברא דהאי יו"ד דתהיינה [לג] אלחמי תודה קאי דאי אשתי הלחם שתים שתי עשרונים כתיב והיינו הימנו ודבר אחר די' עשרונות בדידיה כתיב דתהיינה משמע [לד] י' חלות ועשרון מתביאו קא יליף ובלשון אחרון פירש בקונט' בגמרא (גז"ש) ואית ספרים דגרסי התם אמר רב יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב ותו לא ול"ג עשר עשרונות דבר הכתוב ודרש משום דתהיינה מיעוטא הוא דמשמע הני דוקא שני עשרונים ולא אחר שני עשרונות וכ"נ דיו"ד לא [לה] מייתינן למידרש דכמו שיאמר מתעשה לשון יחיד תעשינה לשון רבים כך יאמר מתהיה תהיינה יו"ד אחת של עיקר ויו"ד אחת של שימוש ואם תאמר ומג"ש דתרומת מעשר היכי יליף לי' חלות דלמא עביד חדא חלה אחת גדולה ויטול הימנה פרוסה לתרומה וי"ל דהא אמרינן (פסחים דף נז:) [ו] אחד שלא יטול פרוסה ועוד דרשינן התם שיהו כל הקרבנות שוין אלמא דבעי להנך חלות דליהוו [לו] כחלות של תרומה. **להרחיק מן העבירה.** לגאכלין לשני ימים ולילה אחד לא עשו חכמים הרחקה על חלות דנכר הוא מתי יהיה שקיעת החמה אבל בלילה אינו מיכר [לז] : **ואיבעית אימא כי התם בו'.** בקונטרס לא גרס ואיבעית אימא ויש [לח] לפרש דדייק מדלא קתני עד חלות לבסוף ותני ליה בתמצע ש"מ דהוי דאוריתא כמו לילה ומנוייו ולגי ויש לדקדק דהלכה כר' אלעזר בן עזריה דסתם לן תנא כוותיה במתני' ובערבי פסחים (פסחים קכ:) ובפ"ק דברכות (דף ט.) ולריך לזיהר אמאה משום דקאמר רבא בסוף ערבי פסחים אכל מצה אחר חלות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו [מ] :

הדרן עלך איזהו מקומן

[1] ממושבותיכם תביאו לחם תנופה [2] על חלת לחם תודה [3] נגד [4] ועברתי בארץ מצרים [5] ואכלתם אותו [6] הוי היקש היינו דכתיב [7] מה תהיינה [8] עשרה לחמץ [9] מצה [10] אלא למאן דאמר [11] אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר [12] אמר רב יוסף רבי אלעזר בן עזריה היא דתניא רבי אלעזר [בן עזריה] אומר נאמר כאן [13] בלילה [הזה] ונאמר להלן [14] ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה [15] מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות א"ל ר"ע והלא כבר נאמר [16] ואכלתם אותו בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה ת"ל בלילה הזה שיכול יהא ככל הקדשים הנאכלים ביום ת"ל בלילה [17] בלילה יהא [18] נאכל ואינו נאכל ביום א"ל אבי וממאי דרבי אלעזר ב"ע ודאורייתא דלמא דרבנן ולהרחיק מן העבירה א"כ מאי אלא עד [19] חצות [אלא] כי התם מה התם דאורייתא אף כאן נמי דאורייתא:

הדרן עלך איזהו מקומן

[20] בדברים המפורשים בפנים כמו [21] למטה בפר ולמעלה בשעיר נדרש ולמד בנת אחת ובא אף מה שלמד בפנים בהיקש עמו וגבי היקש לדרש נמי [22] אם כתוב בתודה [23] והוקש בכור לתודה [24] ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש אי הוי הוקש בכור לתודה עצמה והיה למד ממנה תנופת חזה ושוק ואכילת יום ולילה דמתוך שיכולה ללמוד עליו זמן לאכילה שהוא כתוב בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק אבל השתא לתודה עצמה לא הקישה הכתוב אלא לחזה ושוק שבתודה ובתודה עצמה לא למדתה אלא בהיקש: **היינו דכתיב ממושבותיכם וגו'.** גבי שתי הלחם דעלמא כתיב והולרכנו במסכת מנחות (דף עז:) ללמוד מהם כמה עשרונות יש בלחמי תודה ובגופה נכתב י' חלות בכל מין אבל לא נתפרש מכמה היא החלה ומייתי לה לחלות חמץ שבתודה [25] משתי הלחם שאף הן חמץ והכתוב הקיש כל הבאות של חמץ שיהיו שוות ומקרא יתירא דתביאו ילפי' לה דלא אילטריך דכתיב והקרבתם מנחה חדשה ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ולא אילטריך תביאו מה ת"ל תביאו כל חמץ שאתה מביא ממקום אחר יהא כזה עשרון לחלה דכתיב שתים שני עשרונים: **אי מה להן.** אלו שני עשרונים [26] אף אלו כל י' חלות שבה שני עשרונים: **ת"ל תהיינה.** התם מפרש מאי למודה [27] בפ' התודה: **למדנו עשרה.** עשרונות לחמץ דהא י' חלות למודות בה [28] בג"ש [29] מתרומת מעשר מה תרומת מעשר אחד מעשר אף תרומת תודה והקריב ממנו אחד מכל קרבן מכל מין תרומה לה' אחד מעשר הרי י' חלות ובהיקש תביאו [30] למדנו שהחלה עשרון הרי למדנו י' עשרונות לחמץ הימנו [31] ודבר אחר י' חלות למדנו בהן כבר ובהיקש הן למידות עשרון לחלה: **עשרה.** עשרון לשלשת מיינן שבמלה מנין: **ת"ל על חלת לחם חמץ.** מנה הכתוב מיינן שבמלה וכתב אחריהן על חלת לחם חמץ הרי היקש אלמא חמץ שלמדנו בו עשרה עשרונות בהימנו ודבר אחר חוזר ומלמד על המלה בהיקש עשרה עשרונות: **תביאו רבויא הוא.** לרבות חמץ שבתודה שכל שתים שבו [32] יהו שתים עשרונים והוי כמאן דכתיב בגופיה בלחמי תודה ולא משתי הלחם גמרי [33] **והיכי דמי** דליהוי הימנו ודבר אחר כגון אי איתקוש חמץ דתודה לשתי הלחם בקרא אחריא דלא מפרש בה [34] עשרון לחלה וילפינן תודה משתי הלחם בהיקש לעשרון לחלה ובדידיה כתיבי עשר חלות: **מאן תנא.** דאיתו נאכל אלא עד חלות: **עד שעת חפזון.** שהם נחפזים לצאת והיינו לאור הבוקר כדכתיב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: **יכול יהא נאכל כשאר כל הקדשים.** ביום זביחתו קודם שתתשך יתחיל לאוכלו אם ירצה ת"ל כו': **להרחיק את האדם.** כדתנן בכולהו על חלות: **א"כ מאי אלא.** ליתני ונאכל על חלות כדתנא בכולהו: **כי התם.** דומיא דלילה ומנוייו ולגי תנייה דהוו דאורייתא. אידעית אימא לא גרסינן וה"ג א"כ מאי אלא כי התם מה התם דאורייתא כו':

הדרן עלך איזהו מקומן

[35] כחלות של תרומה [36] **מביאו רבויא הוא.** יהו שתים עשרונים והוי כמאן דכתיב בגופיה. ור"י פירש דמאחת למעלה דכתיב בשעיר בפנים ילפי' בהיקשא דוכן יעשה בין בפנים בין בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן משבע דלמטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן בין בפנים בין בפר [בין] בשעיר כלומר בכל הבהמות כו' [37] ס"א דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי בהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי הבהמות באהל מועד ורבינו חננאל כו' [38] ולפנינו ע"פ הש"ז: [39] ל"ל משבע [40] ל"ל דהכי [41] ל"ל שבתודה [42] ל"ל דהיינו שליש עשרון לכל חלה וחלה [43] : [44] ל"ל דהיינו הך. ונל"ק לכל מין של מצה: [45] אלא היה הימנו כדפירש ל"ל [46] : [47] ל"ל ליה כמאן דכתיב בגופיה דחמץ [48] : [49] כתיב ואימא עשרה קפידי ומשני בעשרונות דיבר הכתוב כו' [50] : [51] דתהיינה אתביאו תודה כו' [52] : [53] ל"ל דמשמע י' חלות אתביאו קאי ובלשון כו' [54] ולפנינו ע"פ הש"ז: [55] לא מייתרא למידרש כל"ל [56] : [57] דליהוי כל חד כחלות כל"ל [58] : [59] ל"א דליהוו כחלה של תרומה [60] : [61] ניכר כל כך עמוד השחר כל"ל [62] : [63] ויש ליישב הגירסא וה"פ מדלא קתני כו' [64] : [65] [מנחות עז:] פג.: [66] ת"כ צו פרשי ד ה"ז, [67] ת"כ שם ה"ט ופי"א ה"י, [68] ברכות ט. פסחים קכ: [מגילה כא.] ירושי' ברכות פ"א ה"א, [69] ע' ירושי' שם, פסחים פ"י ה"ז, [70] מנחות עז:, [71] [ועי' תו' יומא נז. ד"ה חוץ מפנים], [72] צ"ל מנחות עז: כי שם עיקר הדרשא. וגם מש"כ אח"ז דרשינן התם וכו' היינו במנחות שם, [73] [ועי' תו' פסחים קכ: ד"ה אמר ותו' מגילה כא. ד"ה לתמיין].

תורה אור השלם

1. ממושבתיכם תביאו לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים לַיהוָה:
ויקרא כג, יז
2. עַל חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו:
ויקרא ז, יג
3. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ:
שמות יב, ח
4. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה:
שמות יב, יב
5. וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֵּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה:
שמות יב, יא

גליון הש"ס

[תוס' ד"ה ואיבעית אימא חוץ וכו' ותירץ ר"י וכו'. ע' שבועות דף י ע"א בתוס' ד"ה ולימקום וכו'] שם ד"ה היינו וכו' משום דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש. עיין לעיל דף נ ע"א תוס' ד"ה אמר. וע"ע:

שינויי נוסחאות

א) כק"ק ור"ת ואבע"א דם ובשר חדא מילתא היא. ולגירי יודע לפרשה וע' לקמן ס ע"ב (דק"מ): ב) ל"ל כנגד (*ש"מ): ג) ר"ת ריבוייא היא (*ש"מ): ד) ל"ל הוא (כתה"י וש"מ): ה) עד חצות נמקק (ש"מ): ו) והיקש בהמות צורך (כתה"י וש"מ): ז) ל"ל כגון (*ש"מ): ח) נמי אי הוי הוקש בכור כו' כל"ל (ש"מ): ט) נמקק (צ"ק). כנכתה"י מנכלן עד סוה"ד ר"ת וכמו שהוא לשון רש"י בתל"ד ולאבע"ל עי"ש. וכעי"ז בש"מ: י) בח"ר גוסק בתודה. עש"כ: יא) שבתודה בהיקש משתי (*ש"מ): יא) שעורונים ותו לא אף כאן כל כו' כל"ל (צ"ק): יב) תלמודא (ד"ה). [ולפנינו ע"פ הלמוד]: יג) בגו"ש תרומה תרומה מתרומת (כי"י): יד) ל"ל דתביאו (*ש"מ) טו) בהימנו ודבר אחר, המניין של חלות למידין שלא בהיקש והוי בהימנו דקיי"ל דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש, ומידת החלות הוי דבר אחר שלמדנום בהיקש משתי הלחם. הס"ל והשאר נמקק (שמכ"י). וע' בש"מ גי' רש"י של מהכ"ף: טז) בכתה"י טופ הכי גרסי': יז) ל"ל שבה יהו שני (ע"פ כתה"י וש"מ): יח) גמרי דהא בהוהא קרא גופיה דכתיב עשרון לחלה כתיב רבוייא דתודה והיכי דמי כו' (כתה"י וש"מ). בכתה"י ליתא מכלן ועד סס"ד: יט) ל"ל ביה (ש"מ): כ) ל"ל נדרש: כא) מיהו וללמוד ממנו זמן אכילה נמקק (ש"מ): כב) הכתוב הן עצמן לא כל"ל (כתה"י דרש"י). ור' לות ת. ר"ת הוא עצמו (ש"מ): כג) ל"ל דצריכא (ש"מ): כד) ר"ת ההיא ילפותא למילף שהן קדשי קדשים ונאכלים לזכרי כהונה דכתיב בגופיה. ור"י פירש דמאחת למעלה דכתיב בשעיר בפנים ילפי' בהיקשא דוכן יעשה בין בפנים בין בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן משבע דלמטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן בין בפנים בין בפר [בין] בשעיר כלומר בכל הבהמות כו' [שמכ"י]: כה) ס"א דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי בהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי הבהמות באהל מועד ורבינו חננאל כו' (ש"מ). ולפנינו ע"פ הש"ז: כו) ל"ל משבע (צ"ק): כז) ל"ל דהכי (רא"ש): כח) ל"ל שבתודה (ש"מ וצ"ק): כט) ילפינן מצה מחמץ כל"ל (ש"מ): ל) ל"א דהיינו שליש עשרון לכל חלה וחלה (ש"מ). והיינו הך. ונל"ק לכל מין של מצה: לא) ליה הימנו כדפירש כל"ל (ש"מ). ל"א ליה כמאן דכתיב בגופיה דחמץ (צ"ק): לב) כתיב ואימא עשרה קפידי ומשני בעשרונות דיבר הכתוב כו' (צ"ק): לג) דתהיינה אתביאו לחמי תודה כו' (שמכ"י): לד) ל"א דמשמע י' חלות אתביאו קאי ובלשון כו' (ש"מ). ולפנינו ע"פ הש"ז: לה) לא מייתרא למידרש כל"ל (ש"מ): לו) דליהוי כל חד כחלות כל"ל (צ"ק ועש"ב). ל"א דליהוו כחלה של תרומה (בה"ז): לז) ניכר כל כך עמוד השחר כל"ל (ש"מ): לח) ויש ליישב הגירסא וה"פ מדלא קתני כו' (ע"פ ר"פ בב"ש, וכע"ז בש"מ):

מסורת הש"ס

מ) [מנחות עז:] פג.: [נ] ת"כ צו פרשי ד ה"ז, [נא] ת"כ שם ה"ט ופי"א ה"י, [נב] ברכות ט. פסחים קכ: [מגילה כא.] ירושי' ברכות פ"א ה"א, [נג] ע' ירושי' שם, פסחים פ"י ה"ז, [נד] מנחות עז:, [נה] [ועי' תו' יומא נז. ד"ה חוץ מפנים], [נו] צ"ל מנחות עז: כי שם עיקר הדרשא. וגם מש"כ אח"ז דרשינן התם וכו' היינו במנחות שם, [נז] [ועי' תו' פסחים קכ: ד"ה אמר ותו' מגילה כא. ד"ה לתמיין].

הגהות הב"ח

(א) גמ' בגלמה למ"ד לא הוי היקש: (ב) שם אלא למ"ד הוי היקש: (ג) רש"י ד"ה ה"ג ואיבעית אימא וכו' אם כתוב בתודה והוקש בכור לתודה עצמה והיה למד כל"ל ומיבות ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש אי הוי הוקש בכור לתודה ממתק:

מוסף רש"י

חוץ מפנים בחד זימנא גמיר. אי נמי סבירא לן דפנים בהיקש למד, יכול לחזור וללמוד על ההיכל בנת אחת מה שכתוב בו בפירוש, כגון אחת למעלה בשעיר ובשע למעלה בפר, ועמהם אף מה שלמד בהיקש, ומיכי דמי היקש שאינו למד מן ההיקש כגון אם לא הוצרך היכל ללמוד מן בפני ולפנים אלא מה שלמד בהיקש, אבל השתא דהוצרך ללמוד ממנו את המפורש בו, למד הכל בנת אחת (יומא נז.) בשלמא למ"ד לא הוי היקש כו'. כלומר בין מה שכתוב בו בגופיה בין מה שלמד מדבר אחר נפקא ליה דחמץ עשר עשרונות הוא, דבדידיה כתיבי עשר חלות כדילפינן לעיל דתרומה אחת מעשרה, ולהכי גמר משתי הלחם דעשרון יש לכל חלה, הכי עשר עשרונות, הלכך לאו היקש הוא ויכול לחזור וללמוד על המלה דעשרה עשרונות הוא, ומכי דמי היקש גמור כגון אי לא הוי כתיב עשר חלות לגופיה ובשתי הלחם הוי עשר עשרונות וילפינן מהדדי דהסיא הוי היקש גמור: שאין ת"ל תביאו. דהא לעיל מיניה כתיב והקרבתם מנחה חדשה, והוי מלי למכתב ממושבותיכם לחם תנופה: כל שאתה מביא ממקום אחר. דהומנו לזה שבאין חמץ: אי מה להלן שני עשרונים. דרוש לרך גיסא מה בשתי הלחם ב' עשרונות ומו לא, אף כאן בחמץ שבתודה ב' עשרונים לי חלות: ת"ל תהיינה. ימיהר לדרשיא הוא ופש"ג דכתיב בשתי הלחם יליף לתודה, דאם אינו ענין לשתי הלחם דהא כתיב שני עשרונים, תנהו ענין לחמץ שבתודה דליהוו י' עשרונים: ולמדנו עשרה לחמץ. משתי הלחם שהוא חמץ, דתהיינה בחמץ כתיב: נגד חמץ הבא מצה. דכמה שמנינו סולת לצורך חמץ הבא מצה: תביאו ריבויא היא. ל"א תביאו הוא מה דתודה כתיב שיהא חמץ בכל מין כדילפינן לעיל דתרומה אחת מעשרה, ולהכי נ

קדשי קדשים. לאילו נשחטו בצפון. בגמ' יליף טעמא: **גמ' אמר רבי יוחנן אומר היה רו'.** גמרא גמיר לה רבי יוחנן: **מאי לאילו.** הא ודאי בצפון נשחט: **אלא מעתה רו'.** קס"ד דרבי זירא דממתני' גמיר לה רבי יוחנן להא דאומר היה רבי יוחנן: **מודה רבי יוסי ברבי יהודה.** אע"פ שמכשיר למזבח [ו] מחליו לצפון מודה הוא שאם שחטו כנגד אותו מקום מתחתיהם בקרקע פסולות [א]. ולקמיה מפרש היאך יכול לשחוט תחת המזבח: **א"ל.** רב אסי הכי אמר ר' יוחנן כו' כלומר אומר היה רבי יוסי דקאמר ר' יוחנן לעיל לאו ממתני' גמר אלא הכי גמר לה מרבותיו ומתניתין לאו במקום מזבח פליגי דימא רבי יוסי כולה בצפון ור' יוסי בר' יהודה נימא חליו לפון [ז] אלא מדרשא [ח] דקרא: ה"ג **כולו לעולה וכולו לשלמים.** כולו ראוי לשחיטת עולה דקדושת צפון עליו מגזירת הכתוב וכולו ראוי לשלמים שהשלמים כשירין אף בצפון מק"ו בפירקין דלעיל (דף נה.): **דדחיק לה מקום.** שמקומן קטן ודחוק שאין כשר לה אלא צפון ופעמים שהעולות מרובות ולר להם המקום והכשיר [ט] להן הכתוב ראש המזבח: **מאי כנגדן בקרקע.** הא ליכא לפרושי כנגדן בארצה למזרח המזבח ובמערבו דאם כן לא הוה קשיא מילתא לרב אסי לעיל דמהכא ליכא למילף דלית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה חלי המזבח עומד בצפון דאפילו [י] הוא צפון נמי פסיל ליה לרבי יוסי [ברבי יהודה] ואפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פוסל אם משוך מכנגד זויות [יא] המזבח לפונה למזרח או למערב דדייקינן [יב] על ירך דכתיב בפ"ב (לעיל כ.) אי זיהו צפון מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפונית כנגד המזבח ועד כותל עזרה דרומית כנגד המזבח אינו מכנגד זויות [יג] דילפינן מינה דמקום המזבח לאו צפון הוא תחתיו קאמר ומאי היא: **אי נימא.** אם שחטו על כניסת הסובב והיסוד האי לאו כנגדן הוא אלא מזבח ממש ומכשר בה רבי יוסי בר' יהודה כדקתני מחלי המזבח לצפון [יד]: **ליפין.** אולמים מרקמלו"ט [טו]: **דבלריה בלורי.** אם נמלך [טז] לקצר את המזבח [יז] ונשאר מחצה של צפון פנוי ושחט שם פסולות ואע"ג דיכך הוא פסיל ליה אלמא סבירא ליה בדרוש [יח] עזרה הוא דאי לא אמאי פסיל ליה: **אפשר איתא להא דר' יוחנן.** דאמר אומר היה רבי יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ולא תניין לה שום רמז במשנה בששה סדרים: **דק ומשכח.** במשנת [יט] תמיד: **בירורו משם.** מדיר העצים: **עלי תאנה יפין.** בשל תאנה היו רגילין. וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון ועשו [כ] להם חגורות (בראשית ג): **מערכה שניה של קטרת.** אצל מערכה גדולה היו מסדרין מערכה קטנה ליטול ממנה גחלים להכניס על מזבח הפנימי שלשה קנין לכל בקר וערב להקטיר עליהם קטרת ובמסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף מה:) בסופיה יליפינן מקרא דעל מזבח החיצון צריך להיות מערכה לכך: **לנגד** [כא] **מערבית דרומית.** של מזבח ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות. וטעם מפרש לקמיה מאי שנא [כב] הקרן זה ומ"ט מושכו הימנה ולצפון ד' אמות: **משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות** גרס. וכן מלינו בסדר המשנה במשנת [יט] תמיד: **באומד חמש אמין גחלים.** לפי אומד ה' אמין גחלים היו נותנין אם עליהם כך שיעורו לחתות בתוכו בראש המזבח שהוא [כג] חלק מחתה של אמה לר' יוסי דאמר בסדר יומא (דף מג:) בכל יום חותה בשל אמה ומערה בתוך ג' קנין: **ונשאם.** היו מסדרין אם לפי אומד ח' אמין לפי שצריך להקטיר הבזיכין על מזבח החיצון שעל מזבח הפנימי אין הקטר אלא של קטרת שחרית וערבית כדכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה וגו' [שמות ל]: **ומאי אימנא.** מהו הסימן [כד] שהוקבע להם למערכה שניה והקטרת הבזיכין קרן מערבית דרומית ומשוך ארבע אמות מן הקרן ולצפון: רבי

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח [ו] רבי יוסי אומר כאילו נשחטו בצפון ר' יוסי בר' יהודה אומר מחצי המזבח ולדרום בדרום מחצי המזבח ולצפון בצפון: **גמ'** אמר רב אסי א"ר יוחנן אומר היה ר' יוסי [ז] כוליה מזבח בצפון קאי ומאי כאילו מהו דתימא בעינן על ירך וליכא קמ"ל אמר ליה רבי זירא לרב אסי אלא מעתה לר' יוסי ברבי יהודה הכי נמי דחציו בצפון וחציו בדרום וכי תימא הכי נמי והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן מודי רבי יוסי בר"י שאם שחטן כנגדן בקרקע פסולה [א] אמר ליה הכי קאמר רבי יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו [1]וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך ר' יוסי סבר כולו לעולה וכולו לשלמים ורבי יוסי בר' יהודה סבר חציו לעולה וחציו לשלמים דאי ס"ד כולו לעולה כשר השתא כולו לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא ואידך איצטריך ס"ד אמינא עולה הוא דדחיק ליה מקום אבל שלמים דלא דחיק ליה מקום אימא לא קמ"ל גופא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן מודי רבי יוסי ברבי יהודה שאם שחטן כנגדן בקרקע פסולות [א] אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא מאי כנגדן בקרקע אילימא אמה יסוד אמה סובב האי גופיה מזבח [ב] הוא ועוד מאי כנגדן בקרקע [ג] וכ"ת [ד] דעביד מחילות בקרקע ושחיט בהו וכי האי גוונא מי הוי מזבח והתניא [1]מזבח אדמה תעשה לי [ג]ב[ב]שיהא מחובר מאדמה [ה] שלא יבננו לא על גבי מחילות ולא על גבי כיפין לא צריכא דבצריה בצורי אמר רבי זירא אפשר איתא להא דרבי יוחנן ולא תנינא לה במתני' נפק דק ואשכח [ד]דתנן [ג]בירורו משם עצי תאינה יפים לסדר מערכה שניה של קטרת כנגד קרן מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות באומד חמש סאין גחלים ובשבת באומד שמונה סאין גחלים ששם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ומאי סימנא רבי יוסי היא דתניא

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. [ט] מדלוייתא שוחט לכתחלה כלדרסינן מוזבחת עלין ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרצץ גלגלים [ו]: **כולו לשלמים.** ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי [ה] אפילו הכי [ז] איצטריך לן לעולי קרא להכשיר צפון לשלמים דמהכא לא נפקא דעל המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחליו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדן בקרקע פסולות דדרוש הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: **משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות.** בכולה שמעתא משמע דגחלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח ולריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא ודהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש ד"ה אבל) ואיצטריך מעל המזבח ואיצטריך מלפני ה' ואת מהיכא תיתי עיכובא דאיצטריך קרא לאכשורי בדיעבד אין [ב]: **זה בדבריה** [ב]: **הנעשים** [ב]**בנגדי** לבן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה [1] ליכא עיכובא וי"ל דאיצטריך משום דצורך פנים כפנים דמי כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום [ח] [ט]**דחוקה** כתיב בה (ויקרא טז) לצורך פנים כפנים דמי ואי"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מערבי בפ' שתי הלחם (מנחות דף לח:): ואילו בסוף כל המנחות [באות מלה] (שם סח.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שמן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטה כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחיים אבל גבי גחלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח וגרות היו בהיכל אם כן לפני ה' למה לי לאו [ל] משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבהוא שמעתא דכל המנחות באות מלה (גם זה שם) פריך עלה והאמרת במערב [לא] לפני ה' פי' גבי הגשת מנחה בפירקין (דף סג:) וכריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעינ יסוד הוה מכשרינא קרן דרומית מזרחית להגשה ואע"ג דכתיב לפני ה' [לב] וגרמה לי ברו"ך [לג] דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרוש וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד אכתי [לד] אמינא לגד דרוש באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה אלא היקשא לחטאת [לה] בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב כמו גבי גחלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרוש וכן איתא לקמן בפירקין [לו] (דף סג:). ברו"ך:

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח [ט] מדלוייתא שוחט לכתחלה כלדרסינן מוזבחת עלין ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרצץ גלגלים [ו]: **כולו לשלמים.** ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי [ה] אפילו הכי [ז] איצטריך לן לעולי קרא להכשיר צפון לשלמים דמהכא לא נפקא דעל המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחליו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדן בקרקע פסולות דדרוש הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: **משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות.** בכולה שמעתא משמע דגחלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח ולריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא ודהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש ד"ה אבל) ואיצטריך מעל המזבח ואיצטריך מלפני ה' ואת מהיכא תיתי עיכובא דאיצטריך קרא לאכשורי בדיעבד אין [ב]: **זה בדבריה** [ב]: **הנעשים** [ב]**בנגדי** לבן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה [1] ליכא עיכובא וי"ל דאיצטריך משום דצורך פנים כפנים דמי כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום [ח] [ט]**דחוקה** כתיב בה (ויקרא טז) לצורך פנים כפנים דמי ואי"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מערבי בפ' שתי הלחם (מנחות דף לח:): ואילו בסוף כל המנחות [באות מלה] (שם סח.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שמן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטה כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחיים אבל גבי גחלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח וגרות היו בהיכל אם כן לפני ה' למה לי לאו [ל] משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבהוא שמעתא דכל המנחות באות מלה (גם זה שם) פריך עלה והאמרת במערב [לא] לפני ה' פי' גבי הגשת מנחה בפירקין (דף סג:) וכריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעינ יסוד הוה מכשרינא קרן דרומית מזרחית להגשה ואע"ג דכתיב לפני ה' [לב] וגרמה לי ברו"ך [לג] דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרוש וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד אכתי [לד] אמינא לגד דרוש באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה אלא היקשא לחטאת [לה] בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב כמו גבי גחלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרוש וכן איתא לקמן בפירקין [לו] (דף סג:). ברו"ך:

יהודה ח"נ (פי' משמע) דאליו בצפון [בר'] והא אם הוא דאמרת כו'. וא"ת ומקבי דא"כ הוה ליה למימר כאילו [נשחטו] בצפון לר"י [בר"י] כמו לא"ק מקום מהו דתימא בעינן על ירך וליכא קמ"ל, וי"ל דאמ"ש אלא שמיך אאא דקתאמר ס"ק כבר כאלו ולפיכך לא אם ר"ש [בר"י] למימר כאילו. ועוד ראה למהר"ם דדוקא לא"ק דמכשיר בכולה מזבח אפילו לגד דרוש אפילו לגד הכבש שנקרא פני המזבח שיך למתני' כאלו מקום שלאין לא אם ירך על אותו לגד שבדרוש אפילו לגד דרוש אפילו לגד הכבש שנקרא פני המזבח שיך למתני' כאלו מקום שלאין לא אם ירך על אות